

Грищенко О.П.
аспірант кафедри кримінального права та процесу
Інституту політології та права
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

КВІНТЕСЕНЦІЯ ФІКЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Вікіпедія (вільна енциклопедія) зазначає, що: «квінтесенція (лат. *quinta essentia* – п'ята сутність) – багатозначний термін. За середньовіччя квінтесенцією вважали найтонший елемент, що ніби становив сутність речей. У переносному значенні – це основа, сутність чого-небудь, найсуттєвіше, найголовніше» [1]. У тлумачному словнику С.І. Ожегова, Н.Ю. Шведової квінтесенція розглядається як основа, сама суть чого-небудь [4].

Отже, якщо розглядати квінтесенцію, тобто основу, сутність фікції у кримінальному праві, то необхідно звернути увагу і на поділ фікції на два види: конструктивні і деструктивні. О.Ульяновська пов'язує застосування термінів «конструктивний» і «деструктивний» з тим, що визначення якості правової фікції обумовлено їх змістом. Таким чином, термін «конструктивний», а саме його етимологічне значення, означає плідний, той, що може бути покладений в основу будь-чого [3; 7, с. 186], тоді як деструктивний (лат. *destructivus*) – руйнівний, такий, що порушує нормальну структуру будь-чого [5; 7, с. 186].

Конструктивні фікції – уявна юридична конструкція, яка сприйнята правовою доктриною, закріплена у праві у формі норми-фікції, інституту права, що застосовується та направлена на заповнення певного сегменту у правовому полі.

Деструктивні фікції – уявна юридична конструкція, яка не сприйнята правовою доктриною і хоча інколи закріплена правовою нормою, однак створюється з метою закріплення незаконного інтересу, а тому може і повинна бути спростованою [6, с. 7].

Ознаками (властивостями) фікції у кримінальному праві є:

- 1) фіксація у нормі кримінально-правового закону, а отже, загально-обов'язковий характер;
- 2) реалізація у кримінальному законі як визнання неіснуючого існуючим та/або невизнання існуючого;
- 3) юридична фікція кримінального права як норма кримінально-правового закону характеризується подоланням неточного встановлення та/або ретулювання кримінально-правових відносин;
- 4) фікція у кримінальному праві є такою, що виявляє себе ясно, цілком зрозуміло.

Розкриваючи сутність та зміст фікції О.Курсова свого часу вирізняла сутність і зміст фікції саме з позицій філософської категорії «небуття» [2, с. 38-67; 6, с. 38]. Висловлений нею підхід виявляє спробу поглянути на фікцію з точки зору її як об'єктивно існуючого явища суспільного життя і тому його вивченню має бути приділена увага. У результаті аналізу такого підходу варто розглянути і напрацювання з філософії щодо сутності категорії «небуття». Так, небуття – одне з найскладніших та використовуваних понять. У цього терміну існує глибоке діалектичне протиріччя, що змушує вважати небуття тим, чого немає, однак при визнанні цього небуття як явища світу з'являється і існує всупереч тому, що його повинно не бути.

Науковець О.Курсова достатньо аргументовано зазначила про можливість розгляду фікції як небуття. Де небуття зазначається як антипод буття і, у той же час, пов'язано із ним, існує у невідривному зв'язку із буттям. Беручи зазначене до уваги, категорія «фікція» може розкриватися з погляду її як антиподу дійсного, реально існуючого і, у той же час, пов'язаного із дійсним. Отже, по суті дві сторони певного суспільного явища складає фікція і дійсне, реальне. Саме з цієї причини як фікція, так і дійсне мають бути відображені у праві у

формі певних норм, приписів, у положеннях доктрини права, як засіб юридичної техніки. Даний підсумок на підставі достатньої аргументації дозволяє розкрити сутність самої категорії «фікція» у правовій системі [6, с. 40].

Таким чином, квінтесенцією фікції у кримінальному праві є основа, сутність фікції, тоді як одним із аспектів квінтесенції фікції у кримінальному праві та законодавстві залишаються ознаки, властивості фікції. Іншим не менш важливим аспектом квінтесенції фікції у кримінальному праві залишаються види фікції, які в свою чергу необхідні, оскільки проявляються як основа фікції. Сутність фікції у кримінальному праві залишається актуальним питанням сьогодні, оскільки сутність, тобто суть, зміст фікції відзеркалюється у нормах кримінального законодавства, що в свою чергу має значний вплив на суспільні відносини.

Література:

1. Поняття «Квінтесенція» [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://uk.wikipedia.org/wiki/Квінтесенція>.
2. Курсова О.А. Фікції в російському праві: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Курсова О.А. – Нижній Новгород, 2001. – 193 с.
3. Морфологические и синтаксические свойства // <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
4. Тлумачний словник С. І. Ожегова, Н. Ю. Шведової [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://www.jobtoday.com.ua/slovar/slovo.php?gmn=12189>.
5. Толкование деструктивный // <http://slovo.com.ua/d/prodobno.php?id=17670>.
6. Ульяновська О.В. Фікції в правовій системі України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Ульяновська О.В. – Одеса, 2010. – 215 с.
7. Ульяновська О. В. Сутність правової фікції / О. В. Ульяновська // Право України. – 2011. – № 11. – С. 184-186.